

פרק א – דיוקי הגייה (8 נקודות)

ענה על השאלות 1-4 בגיליון התשובות (לכל שאלה – 2 נקודות).

הקפד לבחור באפשרות המבטאת את ההגייה הנכונה של מילת היחס ושל שם המספר.

1. א. ביקשתי מִמֶנּוּ שינהג כְּמוֹכֶם.
 ב. ביקשתי מִמֶנּוּ שינהג כְּמוֹכֶם.
 ג. ביקשתי מִמֶנּוּ שינהג כְּמוֹכֶם.
 ד. ביקשתי מִמֶנּוּ שינהג כְּמוֹכֶם.

2. א. קראתי את הסיפור על אֹדוֹתֶם, והחלטתי לפנות אֵלֵיהֶם.
 ב. קראתי את הסיפור על אֹדוֹתֶם, והחלטתי לפנות אֵלֵיהֶם.
 ג. קראתי את הסיפור על אֹדוֹתֵיהֶם, והחלטתי לפנות אֵלֵיהֶם.
 ד. קראתי את הסיפור על אֹדוֹתֵיהֶם, והחלטתי לפנות אֵלֵיהֶם.

3. א. קניתי רק חֲצִי אבטיח, מפני שהיו לי רק שְׁנַיִם-עֶשֶׂר שקלים.
 ב. קניתי רק חֲצִי אבטיח, מפני שהיו לי רק שְׁתַּיִם-עֶשְׂרָה שקלים.
 ג. קניתי רק חֲצִי אבטיח, מפני שהיו לי רק שְׁתַּיִם-עֶשְׂרָה שקלים.
 ד. קניתי רק חֲצִי אבטיח, מפני שהיו לי רק שְׁנַיִם-עֶשֶׂר שקלים.

4. א. בעמוד עֶשְׂרִים וְאַחַד בספר מתואר סגנון הלבוש במאה הַשְּׁמוֹנֶה-עֶשְׂרָה.
 ב. בעמוד עֶשְׂרִים וְאַחַד בספר מתואר סגנון הלבוש במאה הַשְּׁמוֹנֶה-עֶשֶׂר.
 ג. בעמוד עֶשְׂרִים וְאַחַת בספר מתואר סגנון הלבוש במאה הַשְּׁמוֹנֶה-עֶשְׂרָה.
 ד. בעמוד עֶשְׂרִים וְאַחַת בספר מתואר סגנון הלבוש במאה הַשְּׁמוֹנֶה-עֶשְׂרָה.

פרק ב – הפועל (24 נקודות)

בפרק זה שאלות סגורות ושאלות פתוחות.

את התשובות לשאלות הסגורות (שאלות 5-12) המשך לסמן בגיליון התשובות.

את התשובות לשאלות הפתוחות (שאלות 13-20) כתוב במחברת הבחינה.

שאלות סגורות (16 נקודות)

ענה על השאלות 5-12 בגיליון התשובות (לכל שאלה – 2 נקודות).

5. דמי הכניסה לשמורת הטבע **כְּלוּלִים** במחיר הטיול.
 איזה פועל הוא מאותו בניין של הפועל **כְּלוּלִים**?
- א. **יְכָלוּ** ב. **יְכָלוּ** ג. **יְכָלוּ** ד. **יְכָלוּ**
6. בישיבה הבאה **נְעָלָה** את דרישותינו בפני ההנהלה.
 מהי צורת הבינוני יחיד של הפועל **נְעָלָה** במשפט הנתון?
- א. **עוֹלָה** ב. **מְתַעֵלָה** ג. **הַעֵלָה** ד. **מַעֵלָה**
7. איזה פועל יוצא דופן מבחינת הגזרה?
- א. **הכִיבוּד** למסיבה **הוֹכֵן** מבעוד מועד.
 ב. לאחר הבחינה **הוֹקֵל** לי מאוד.
 ג. עם רדת הערב **הוֹעֵם** האור בחדר.
 ד. על אף תלונות המטיילים לא **הוֹאֵט** קצב ההליכה.
8. איזה פועל יוצא דופן מבחינת הבניין?
- א. **מְשׁוֹיִם** ב. **מוֹדִיעִים** ג. **מְצַרִים** ד. **מְצוֹיִם**

9. איזה פועל יוצא דופן מבחינת השורש?
- א. נִוְכַחְתִּי לדעת שצדקת בדברך.
 ב. הִתְנַכַּחְתִּי עם חברי.
 ג. היא נִוְכַחְתָּ בכל ההרצאות בכיתה.
 ד. הוֹכַחְתָּם נכון את המשפט בגאומטריה.
10. המנהלות קָפְּתָה עלינו את תכנית העבודה השנתית.
 מהי צורת העתיד של הפועל קָפְּתָה במשפט הנתון?
- א. תִּכְפֹּת   ב. תִּכְפֹּה   ג. תִּכְפֹּה   ד. תִּכְפֹּת
11. המשתתפים בדיון לא מָצוּ את הנושא מפאת קוצר הזמן.
 הטורף הגדול, הפומה, מָצוּי ביערות אמריקה.
 מהו המשפט שהנאמר בו נִכְנָן?
- א. שני הפעלים מָצוּ, מָצוּי זהים זה לזה בשורש, בבניין, בגוף ובזמן.
 ב. שני הפעלים מָצוּ, מָצוּי נבדלים זה מזה בשורש, בבניין, בגוף ובזמן.
 ג. שני הפעלים מָצוּ, מָצוּי זהים זה לזה בשורש ובבניין, אך נבדלים בגוף ובזמן.
 ד. שני הפעלים מָצוּ, מָצוּי נבדלים זה מזה בשורש, בבניין ובגוף, אך זהים בזמן.
12. I. חברי מִתְּרִים כספים להקמת ספרייה לילדי השכונה.
 II. התורים מִתְּרִים בבנם: "אל תרכב על אופניים בלי לחבוש קסדה".
 במה הפעלים מִתְּרִים, מִתְּרִים דומים זה לזה?
- א. בשורש ובבניין   ב. בשורש ובגוף   ג. בגוף ובזמן   ד. בבניין ובזמן

את התשובות משאלה 13 והלאה כתוב במחברות הבחינה.
 העתק למחברתך את מספר השאלה, וכתוב לידו את התשובה.

שאלות פתוחות (8 נקודות)

קרא את המשפט שלפניך, וענה על השאלות 13-15 שאחריו (לכל שאלה – נקודה אחת).

"אנו בָּאנוּ ארצה לבנות ולְהִבְנוֹת בה", שָׂרוּ החלוצים.

13. מהו השורש של הפועל בָּאנוּ במשפט הנתון? מ"ו"י

14. מהו הבניין של שם הפועל לְהִבְנוֹת במשפט הנתון? אַע"א

15. מהי הגזרה של הפועל שָׂרוּ במשפט הנתון? אַע"ו

קרא את שני המשפטים שלפניך, וענה על השאלות 16-20 שאחריהם (לכל שאלה – נקודה אחת).

I. חברי תנועת הנוער מכל רחבי הארץ תִּקְשְׂרוּ ביניהם באמצעות האינטרנט.

II. מדריך הטיולים ביקש: "אל תִּקְשְׂרוּ את הסיירות בחבלים אל המזח".

16. מהו השורש של הפועל תִּקְשְׂרוּ במשפט I? י"י"י

17. מהו הבניין של הפועל תִּקְשְׂרוּ במשפט I? אַע"ע

18. מהו השורש של הפועל תִּקְשְׂרוּ במשפט II? י"י"י

19. מהו הבניין של הפועל תִּקְשְׂרוּ במשפט II? אַע"ע

20. מהו הגזר של הפועל תִּקְשְׂרוּ במשפט II? אַע"ו

פרק ג – תצורת השם ותורת ההגה (16 נקודות)

בפרק זה עליך לענות במחברת הבחינה על ארבע מהשאלות 21-28 (לכל שאלה – 4 נקודות).
תוכל לבחור את השאלות כרצונך משתי החטיבות (מתצורת השם ומתורת ההגה) או רק מאחת מהן.

שים לב: בשאלות שיש בהן שני סעיפים, II-I, יש לענות על שניהם.
בשאלות הסגורות העתק למחברתך את מספר השאלה ואת מספר הסעיף, ולידם כתוב את התשובה הנכונה במלואה (בלי ניקוד).

תצורת השם

21. I. איזה שם יוצא דופן מבחינת דרך התצורה?

- א. חֶסְרוֹן
- ב. דְּמִיּוֹן
- ג. נְרַחוּן
- ד. רְעִיּוֹן

II. איזה שם יוצא דופן מבחינת המשקל?

- א. מְלוּכָה
- ב. מְבוּכָה
- ג. מְנוּחָה
- ד. מְצוּקָה

22. I. איזה שם יוצא דופן מבחינת הגזרה?

- א. זַפְאִי
- ב. חַזְאִי
- ג. קַנְאִי
- ד. גַּבְאִי

II. איזה שם יוצא דופן מבחינת הגזרה?

- א. הַתְּקוּמָמוֹת
- ב. הַתְּרוּמָמוֹת
- ג. הַתְּעוֹרְרוֹת
- ד. הַתְּבוּלָלוֹת

23. I. איזה שם אינו במשקל קטילה?

- א. רִיצָה
- ב. בְּרִיחָה
- ג. מְעִיכָה
- ד. מְדִינָה

II. נמק את התשובה שבחרת.

Handwritten notes in red ink:

- Left side: $\hat{A}\hat{E}\hat{I} \hat{A}$, $\hat{Q}\hat{A}\hat{A}$
- Center: $\hat{I} \cdot \hat{O}\hat{I} \hat{A}\hat{I} \hat{A}$, $\hat{A}'' \cdot / \hat{Q}\hat{A}\hat{A}$, $\hat{A}\hat{I} \hat{I} \hat{A} \hat{I} \hat{A}$, $\hat{I} \hat{I} \hat{I} \hat{A} \hat{E} \hat{A}$
- Right side: $\hat{E}'' \hat{I}'' / \hat{E}\hat{A}$, $\hat{I}'' \mu / \hat{Q}\hat{A}\hat{A}$, $\hat{A}\hat{E} \hat{A}\hat{E}\hat{I} \hat{A}$, $\hat{I} \hat{I} \hat{I} \hat{A} \hat{E} \hat{A} / \hat{Q}\hat{A}\hat{A}$

24. לפניך רשימה של שישה שמות:

חֶקֶן , חֶלְלִית , מְהוּת , מְכוּן , תַּפְגִּית , רַפְתָּן .

I. מיינ את השמות לשתי קבוצות על פי דרך התצורה, וציין מהי דרך התצורה של

כל קבוצה. **חֶקֶן / חֶלְלִית / מְהוּת / מְכוּן / תַּפְגִּית / רַפְתָּן**

II. בעברית משמשים צורנים סופיים (סיומות) שונים. לציין הקטנה.

ציין שני צורנים סופיים (סיומות) כאלה, והבא לכל אחד מהם דוגמה למילה ובה

הצורן הסופי שצינת (סה"כ – שתי דוגמאות).

חֶקֶן / חֶלְלִית / מְהוּת / מְכוּן / תַּפְגִּית / רַפְתָּן

חֶקֶן / חֶלְלִית / מְהוּת / מְכוּן / תַּפְגִּית / רַפְתָּן

תורת ההגה

25. I. באיזו מילה מן המילים המודגשות יש להוסיף מיקו?

א. המנכ"ל הודה לעובדת החרוזה והזְמִינָה לקבל את הפרס.

ב. האחות הגדולה סִפְרָה סיפור לאחיה הקטן.

ג. האח הקטן מעריץ את אחותו הגדולה, ומתנהג כְּמוֹהָ.

ד. העובדת ביקשה לדעת מה הן זְכוּתֶיהָ.

II. באיזו מילה יש פתח גנובה בצורת היחיד?

א. סוֹמְכִים   ב. שוֹמְעִים   ג. גוֹבִים   ד. בּוֹעוֹת

26. I. באיזו מילה השווא הוא תוצאה של פירוק צרור שוואים נעים (צרור עיצורים)?

א. יִשְׁבֵּר   ב. לְמַדִּי   ג. כְּבִדִּי   ד. יִתְגַּבֵּר

II. באיזו מילה חלה אנלוגיה (היקש) בין הגזרות: נל"א, נל"י/נל"ה?

א. נְקוּי   ב. גְרוּי   ג. שְׁנוּי   ד. חֲטוּי

27. I. באיזו מילה מן המילים המודגשות חל תשלום דגש?

א. המנהל בָּרַךְ את תלמידיו לכבוד השנה החדשה.

ב. לארוחת הצהריים הזמנתי מְרַק.

ג. חברתי קָרָא ספר מעניין והמליצה לי עליו.

ד. הכלבלב רָעַד מקור.

II. נמק את התשובה שבחרת.

חֶקֶן / חֶלְלִית / מְהוּת / מְכוּן / תַּפְגִּית / רַפְתָּן

28. במילה דְּבָרִים חלה תופעה לשונית שלא חלה במילה דְּנָרִים.

I. ציין את שם התופעה שחלה במילה דְּבָרִים. הסבר את התופעה שחלה במילה זו

(באמצעות תרשים או באמצעות הסבר מילולי).

II. מדוע לא חלה תופעה זו במילה דְּנָרִים?

חֶקֶן / חֶלְלִית / מְהוּת / מְכוּן / תַּפְגִּית / רַפְתָּן

חֶקֶן / חֶלְלִית / מְהוּת / מְכוּן / תַּפְגִּית / רַפְתָּן

פרק ז – תחביר ושחבור (24 נקודות)

בפרק זה עליך לענות במחברת הבחינה על ארבע מהשאלות 29-35 (לכל שאלה – 6 נקודות).
שים לב: המשפטים בשאלות מפוסקים על פי כללי הפיסוק החדשים.

1. הנחיות כלליות לניתוח תחבירי:
העתק את המשפט למחברתך.
סיווג: – ציין את הסוג התחבירי של המשפט – פשוט, איחוי (מאוחה, מחובר), מורכב.
– אם המשפט (או חלק ממנו) חסר, בעל חלקים כוללים (כולל), בעל חלק ייחוד או בעל נושא סתמי – ציין זאת.
תחימה: – במשפט אֵיחוי (או בפסוקית מאוחה) – תחם את האיברים, וציין את הסוג התחבירי של כל איבר.
– במשפט מורכב (או בפסוקית מורכבת) – תחם את הפסוקית או הפסוקיות, וציין את התפקיד ואת הסוג התחבירי שלהן.
הגדרה: – אם יש במשפט מילים מודגשות בקו, ציין את תפקידן התחבירי.
2. הנחיות כלליות לשחבור:
– הקפד על משמעות הגיונית במשפט ששחברת.
– הוסף או השמט מילים על פי הצורך.
– פסק כהלכה את המשפט ששחברת.

29. קרא את המשפט שלפניך, וענה על הסעיפים א-ב שאחריו.
חוקרים סבורים שאם נקשיב לשיחות ברדיו ובטלוויזיה, נבחין שאוצר המילים של הדובר הישראלי הממוצע הצטמצם לאחרונה.

- א. נתח את המשפט (על פי ההנחיות לניתוח תחבירי שבראש הפרק). (4 נקודות)
- ב. העתק את המשפט הנתון והוסף לו ביטוי מכליל (שים לב להנחיות לשחבור שבראש הפרק).

אֵיחוי, אֵיחוי, אֵיחוי, אֵיחוי (2 נקודות)

30. קרא את המשפט שלפניך, וענה על הסעיפים א-ב שאחריו.
מילות הסלנג הנכנסות לשפה ממקורות שונים מתיישנות במהירות יחסית, לדברי בלשנים, ומילים אחרות החודרות לשפה ממקור לשוני זומה, תופסות את מקומן.

- א. נתח את המשפט (על פי ההנחיות לניתוח תחבירי שבראש הפרק). (4 נקודות)
- ב. לפניך חלק מן המשפט: מילות הסלנג הנכנסות לשפה ממקורות שונים מתיישנות במהירות יחסית, לדברי בלשנים.

שחבר חלק זה למשפט מורכב בעל פסוקית מושא (שים לב להנחיות לשחבור שבראש הפרק).
(2 נקודות)

/המשך בעמוד 10/

אֵיחוי, אֵיחוי, אֵיחוי, אֵיחוי

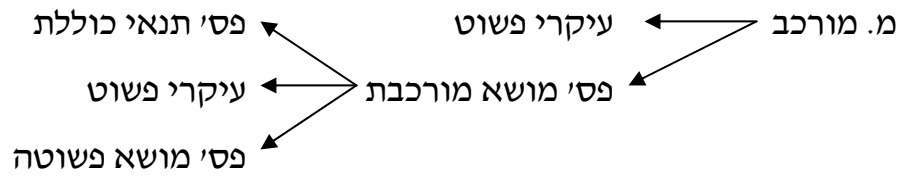

פרק ד': תחביר ושחבור

שאלה מספר 29

א. סיווג:

הגדרה:

ברדיו – חלק מלוואי כולל.

ב. חוקרים סבורים שאם נקשיב לשיחות באמצעי התקשורת: ברדיו ובטלוויזיה, נבחין שאוצר המילים של הדובר הישראלי הממוצע הצטמצם לאחרונה.

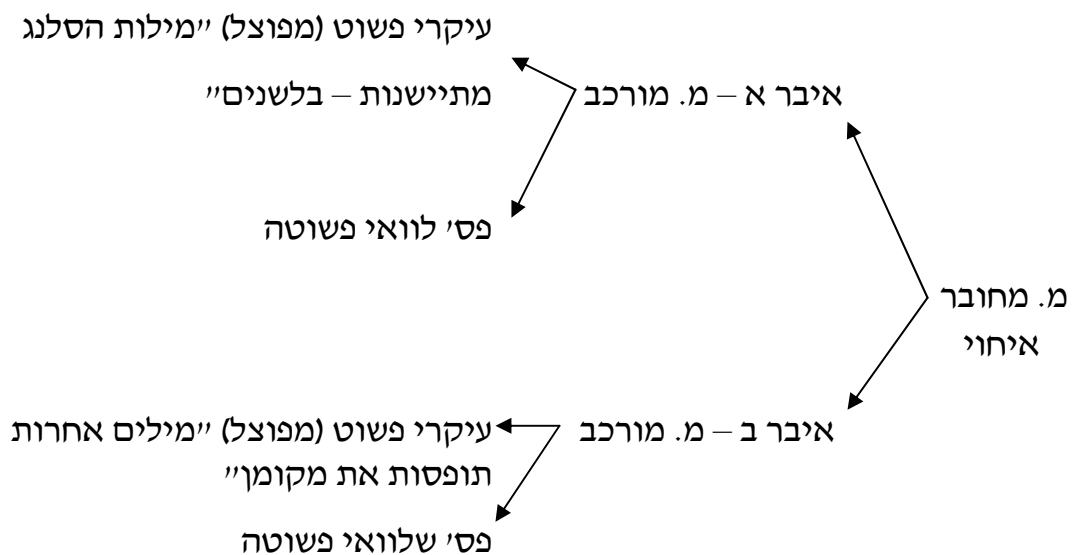
שאלה מספר 30

א.

I
מילות הסלנג הנכנסות לשפה ממקורות שונים מתיישנות במהירות יחסית, לדברי פסי לוואי

II
בלשנים, ומילים אחרות החדרות לשפה ממקור לשוני דומה, תופסות את מקומן. פסי לוואי

סיווג:

הגדרה:

לדברי בלשנים - הסגר.

ב. בלשנים טוענים שמילות הסלנג הנכנסות לשפה ממקורות שונים מתיישנות במהירות יחסית.

31. קרא את המשפטים II-I שלפניך, וענה על הסעיפים א-ג שאחריהם.
- I. אנשי מקצוע במכונים להכוונה מקצועית מוסיפים אבחון גרפולוגי למבחנים שהם עורכים.
- II. מטרת האבחון הגרפולוגי היא קבלת מידע נוסף על אישיות הנבחן.
- א. נתח את משפט I (על פי ההנחיות לניתוח תחבירי שבראש פרק ד). (2 נקודות)
- ב. שחבר את שני המשפטים I ו-II למשפט מורכב בעל פסוקית תכלית (שים לב להנחיות לשחבור שבראש פרק ד). (2 נקודות)
- ג. שחבר את משפט II למשפט בעל חלק ייחוד שיכלול פנייה לנבחן (שים לב להנחיות לשחבור שבראש פרק ד). (2 נקודות)

Á½µ, Á½Â¶i, µÍ Î ¹ Ì

32. קרא את המשפט שלפניך, וענה על הסעיפים א-ג שאחריו.
- על אף תיקוני הקבלן, עדיין יש בעיית רטיבות בקירותיה החיצוניים ובקירותיה הפנימיים של הדירה.
- א. נתח את המשפט (על פי ההנחיות לניתוח תחבירי שבראש פרק ד). (2 נקודות)
- ב. שחבר את המשפט הנתון למשפט איחוי (מאוחה, מחובר) שישמור על הקשר הלוגי שבמשפט הנתון (שים לב להנחיות לשחבור שבראש פרק ד). (2 נקודות)
- ג. שחבר את המשפט הנתון למשפט מורכב בעל פסוקית נושא (הוסף חלק עיקרי) (שים לב להנחיות לשחבור שבראש פרק ד). (2 נקודות)

Á½µ, Á½Â¶i, µÍ Î ¹ Ì

33. קרא את המשפטים III-I שלפניך, וענה על הסעיפים א-ג שאחריהם (שים לב להנחיות לשחבור שבראש פרק ד).
- I. בכנסת הוצעה הצעת חוק חדשה.
- II. על פי הצעת החוק, במסמכים רשמיים של המדינה תוחלף המילה הלועזית "אינטרנט" במילה עברית "מרשתת".
- III. לדעת רבים, המילה "מרשתת" לא תצליח לחדור לשפה במקום המילה הלועזית "אינטרנט".
- א. שחבר את משפט I למשפט פעיל בעל נושא סתמי. (2 נקודות)
- ב. שחבר את משפטים I ו-II למשפט מורכב בעל פסוקית לוואי. (2 נקודות)
- ג. שחבר את משפטים II ו-III למשפט מסוג תחבירי כלשהו שיבטא קשר של ויתור. (2 נקודות)

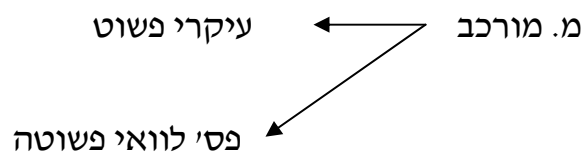
Á½µ, Á½Â¶i, µÍ Î ¹ Ì

תשובה לשאלה מספר 31

א. אנשי מקצוע במכונים להכוונה מקצועית מוסיפים אבחון גרפולוגי

פסי' לוואי
למבחנים שהם עורכים.

סיווג:

הגדרה:

במכונים – לוואי

ב. אנשי מקצוע במכונים להכוונה מקצועית מוסיפים למבחנים שהם עורכים אבחון גרפולוגי כדי שיקבלו מידע נוסף על אישיות הנבחן.

ג. נבחן, האבחון הגרפולוגי, מטרתו היא קבלת מידע נוסף על אישיותך.

תשובה לשאלה מספר 32

- א. סיווג:
מ. כולל או מ. פשוט בעל חלק כולל
- הגדרה:
על אף תיקוני הקבלן – ת. ויתור + לוואי.
- ב. הקבלן ביצע תיקונים בדירה, למרות זאת יש עדיין בעיית רטיבות בקירותיה החיצוניים ובקירותיה הפנימיים.
- ג. מסתבר שעל אף תיקוני הקבלן, עדיין יש בעיית רטיבות בקירותיה החיצוניים ובקירותיה הפנימיים של הדירה.

תשובה לשאלה מספר 33

- א. בכנסת הציעו הצעת חוק חדשה.
- ב. על פי הצעת החוק החדשה, שהוצעה בכנסת, במסמכים רשמיים של המדינה תוחלף המילה הלועזית "אינטרנט" במילה עברית "מְרִשֶׁתֶת".
- ג. אפשרות אחת – משפט מורכב.
- למרות שלדעת רבים, המילה "מרשתת" לא תצליח לחדור לשפה במקום המילה "אינטרנט", עפ"י הצעת החוק, במסמכים רשמיים של המדינה תוחלף המילה הלועזית "אינטרנט" במילה עברית "מרשתת".
- אפשרות שנייה – מ. מחובר.
- לדעת רבים, המילה "מרשתת" לא תצליח לחדור לשפה במקום המילה הלועזית "אינטרנט", למרות זאת על-פי הצעת החוק, במסמכים רשמיים של המדינה תוחלף המילה הלועזית במילה העברית.

34. בטבלה שלפניך נתונים זמני כניסת השבת ויציאתה, בתאריך 20 באוקטובר 2006. עיין בטבלה, וענה על הסעיפים א-ג שאחריה (שים לב להנחיות לשחבור שבראש פרק ד). אין צורך לכתוב את המספרים במילים.

פרשת בראשית		
צאת השבת	כניסת השבת	
17:38	16:26	ירושלים
17:39	16:41	תל אביב
17:38	16:31	חיפה
17:40	16:44	באר שבע
17:39	16:42	אילת

(מתוך ידיעות אחרונות, כ"ח בתשרי תשס"ז, 20/10/2006)

- א. כתוב משפט איחוי (מאוחה, מחובר) בקשר של השוואה (עימות) על הנתונים של זמני כניסת השבת בירושלים ובבאר שבע. (2 נקודות)
- ב. כתוב משפט פועלי בעל חלקים כוללים (משפט כולל) על שני נתונים זהים על זמני צאת השבת, לפי בחירתך. (2 נקודות)
- ג. כתוב משפט פשוט שיציג את המסקנה העולה מן הטבלה על זמן כניסת השבת בירושלים בהשוואה לזמן כניסתה בשאר הערים, בלל להשתמש בנתונים המספריים. (2 נקודות)

י' י' א' א' : μ

35. א. לפניך משפט דו-משמעי:
נשלח לביתך שי צנוע.
נתח את המשפט מבחינה תחבירית בשתי דרכים שונות כך שבכל אחת מהדרכים תבוא לידי ביטוי משמעות אחת בלבד של המשפט. (3 נקודות)
- ב. לפניך משפט דו-משמעי:
האגרטל נפל על השולחן, והוא נסדק.
שחבר את המשפט כך שיתקבלו שני משפטים שבכל אחד מהם תבוא לידי ביטוי משמעות אחת בלבד של המשפט. (3 נקודות)

/המשך בעמוד 12/

י' י' א' א' : μ

תשובה לשאלה מספר 34

- א. זמן כניסת השבת בירושלים הוא 16: 26, ואילו (לעומת זאת) זמן כניסת השבת בבאר-שבע הוא 16: 44.
- ב. בירושלים ובחיפה יוצאת השבת ב-17: 38.
- ג. זמן כניסת השבת בירושלים מוקדם יותר בהשוואה לזמן כניסתה בשאר הערים.

תשובה לשאלה מספר 35

אפשרות שניה

נשוא | נשוא | שי | צנוע .
נשלח | לביתך | מושא | שי צנוע .

אפשרות אחת

נ' +
נשוא | מושא | שי צנוע .
נשלח | לביתך | שי צנוע .

ב. האגרטל נפל על השולחן, והוא נסדק.
אגרטל   שולחן

- האגרטל שנפל על השולחן, נסדק.
  - האגרטל נפל על השולחן, וכתוצאה מכך השולחן נסדק.
- (* כל מבנה תחבירי שיביע את שתי המשמעויות השונות יתקבל).

פרק ה – הבנה (16 נקודות)

קרא את המאמר שלפניך, וענה על השאלות שאחריו.

קיצור תולדות העברית

(מעובד על פי מאמר מאת אוריה שביט, מתוך אתר האינטרנט: הארץ אונליין, 21/4/2002)

בספרו **נדינת היהודים** דחה בנימין זאב הרצל את האפשרות שהעברית, שפה פסקה א
 שנחשבה ל"שפה מתה" במשך יותר מ-1600 שנה, תהיה השפה שבה ידברו אזרחי
 המדינה שתקום בארץ-ישראל. "אולי יחשוב מישהו שיהיה בכך משום קושי שאין
 לנו שפה משותפת. מי מאתנו יודע עברית במידה מספקת כדי לבקש בשפה זו כרטיס
 5 רכבות?" כתב והציע פתרון: "כל אחד יחזיק בשפתו, שהיא הימולדתית היקרה של
 מחשבותיו. אנו נישאר גם כן שם מה שהננו עתה, כְּשֵׁם שלעולם לא נחדל לאהוב מתוך
 צער וגעגועים את ארצות מולדתנו, שמהן גורשנו". את ההסבר לכך שיהודים בכל זאת
 מבקשים היום כרטיסי-רכבת בשפה העברית, כותבים שירים בעברית ואף מגדפים
 בעברית, אפשר למצוא בין השאר בהתפתחותה של השפה דווקא בשנים שבהן נחשבה
 10 ל"שפה מתה".

העברית הייתה שפה מדוברת מכיבוש הארץ על ידי יהושע בשנת 1250 לפני פסקה ב
 הספירה עד חורבן בית שני בשנת 70 לספירה. לאחר חורבן בית שני שמרו הכתיבה
 והקריאה בעברית על חיוניותן הן לצרכים דתיים והן לצרכים קהילתיים ועסקיים.
 בתקופת חז"ל ובימי הביניים נכתבו בעברית ספרים, פיוטים ומסמכים, תוקנו בה
 15 אלפי תקנות ונוספו לה אלפי מילים חדשות.

גם כשפה מדוברת לא נעלמה העברית לחלוטין. אמנם היא חדלה להיות שפה פסקה ג
 עממית שכולם דיברו בה בחיי היום-יום, אך עדיין השתמשו בה לצרכים מסוימים.
 העברית הייתה ה"לינגואה פרנקה" של יהודים בני ארצות שונות שנפגשו וחיפשו
 שפה משותפת. מן המאה ה-9 עד סוף המאה ה-16 היא שימשה כשפה ללימוד רפואה
 20 בכמה בתי ספר באירופה שבהם לימדו מורים יהודים.

לפי עדויות של כמה נוסעים שהגיעו לארץ-ישראל, בתקופות שונות הייתה העברית פסקה ד
 שפה מדוברת בקהילות היהודיות בירושלים ובצפת. כך למשל הנוסע הגרמני ארנולד
 פון הארף, ששהה בארץ-ישראל בין השנים 1488-1499, כלל שיחון קצר בעברית בספר
 הדרכה שהוא כתב לנוסעים, וסיפר שהעברית הייתה שפה מדוברת כמעט בכל מקום
 25 שבו ביקר בארץ. העברית הייתה שפה מדוברת גם אצל אנשי דת נוצרים ואף אצל
 מלכים. לדוגמה, במאה ה-19 קיסר ברזיל, פדרו השני, ידע עברית. בין השאר הוא
 תרגם את הפזמון "חד גדיא" מההגדה של פסח ושלושה פיוטים עתיקים שנכתבו
 לברית מילה ולפורים.

תרומה חשובה לתחייתה של העברית כשפת דיבור נודעה לתנועת ההשכלה במאות פסקה ה
 ה-18-19. סופרים יהודים כתבו בתקופה זו שירים וסיפורים בעברית והוציאו לאור
 עיתונים בעברית. באמצעות טקסטים אלה הם ביקשו לקדם את התרבות היהודית

* לינגואה פרנקה – כינוי מקובל לשפת דיבור המשמשת לתקשורת בין אנשים שאין להם לשון משותפת, ולקיום קשרים דיפלומטיים. מאז תחילת המאה ה-20 האנגלית משמשת בתפקיד זה.

- בגולה ולהעניק לה צביון חדש על פי עקרונות תנועת ההשכלה, כמו חשיבה רציונלית וערכים אסתטיים. נכתבו בעברית יצירות ספרות ראליסטיות, וכן עיתונות עברית מודרנית (כגון "המגיד") שדיווחה על ענייני השעה ואימצה מושגים מודרניים. תחילה השתמשו לכתיבה זו בלשון המקרא. אולם לשון המקרא הייתה מליצית ומיושנת מכדי לשמש לכותבים מקור בלעדי לכתיבה, ולכן שילבו הכותבים בכתיבתם מילים וביטויים מרבדים שונים של השפה: מלשון חז"ל ומלשון ימי הביניים, ואף חידשו מילים שהתעוררו בהן צורך בעולם של המאה ה-19. תנועת ההשכלה סיפקה אפוא נדבך חשוב לתחיית העברית המדוברת.
- פסקה ו 40 אולם הגורם העיקרי שהביא לתחייתה של העברית כשפת דיבור בשלהי המאה ה-19 היה עלייתם לארץ-ישראל של צעירים חדורי תודעה ציונית, שהתנתקו מהוריהם ומסביבתם התרבותית והלשונית. צעירים אלה האמינו שתחיית העברית כשפת דיבור היא תנאי לתקומה היהודית בארץ-ישראל, אך משימתם לא הייתה קלה, משום שהעברית לא הייתה שפת הדיבור העיקרית של היהודים שחיו בארץ-ישראל נדיברו בעיקר יידיש ולדינו. הדרך להפיכת השפה העברית ללשון הדיבור העיקרית עברה במוסדות הלימוד.
- פסקה ז 40 אליעזר בן יהודה, עיתונאי יליד ליטא, פרסם בתקופה זו מאמרים שבהם קרא להנהיג את העברית כשפת ההוראה בבתי הספר בארץ-ישראל. הוא עלה ארצה בשנת 1881 והחל ללמד "עברית בעברית" בבתי ספר בירושלים. בשנת 1890 כבר למדו בעברית במושבות בגליל, ומספר בתי הספר והגנים שבהם הייתה העברית שפת הדיבור הלך וגדל. הילדים, שהוריהם לא דיברו עברית בבית, תרמו להפצתה במשפחותיהם ובציבור. מאוחר יותר פרסם בן יהודה את הכרך הראשון של מילונו – **מילון העברית הישנה והחדשה**, ובו הצעות לעשרות מילים חדשות.
- פסקה ח 55 בשנת 1913 ניצבה העברית בצומת מכריע. חברת "עזרה", שנוסדה על ידי יהודי גרמניה, הקימה בחיפה את הטכניון ואת בית הספר התיכון הריאלי. היא החליטה להנהיג בהם את הוראת מדעי הטבע בשפה הגרמנית, כדי ששפה זו, שהיא תרבותית ביותר לדעתם, תשמש גשר להתפתחות המדע של העת החדשה. בעקבות החלטה זו פרץ מאבק שנודע בשם "מלחמת השפות". מורים ותלמידים נאבקו למען השלטת ההוראה בעברית וערכו עצרות ושביתות. מאבק זה הגביר את הקנאות לדיבור העברי.
- פסקה ט 60 בפברואר 1914 הסתיימה "מלחמת השפות" בניצחונו של המחנה העברי: חברת "עזרה" הסכימה שלשון ההוראה בטכניון תהיה עברית. כעבור ארבע שנים הונחה אבן הפינה להקמת אוניברסיטה עברית בירושלים, וכשהיא נפתחה בשנת 1925 התקיימו בה כל השיעורים בעברית הן במדעי היהדות והן במדעי הטבע. "מלחמת השפות" לא הצטמצמה לבעיה לשונית בלבד, אלא הפכה לסמל התחייה התרבותית והלאומית של עם ישראל בארצו.
- פסקה ט 65 בתקופת השלטון של הבריטים בארץ (1920-1948) התבססה העברית כשפה המדוברת העיקרית של היהודים בישראל. בשנת 1922 קיבלה העברית מעמד של אחת

תשובה לשאלה מספר 36

הרצל משתמש בצירוף "כרטיס רכבת" כדי להמחיש ולהדגיש את טענתו, לפיה: עדיף שכל אחד ישמור על שפת מולדתו. לדעתו, ידיעת השפה העברית אינה מספקת, וקיים קושי לתקשר באמצעותה אפילו בנושאים שכיחים, יומיומיים ונדרשים, כמו בקשת כרטיס לרכבת.

תשובה לשאלה מספר 37

קריטריונים	סופרים ועיתונאים בתקופת ההשכלה	העולים הציונים בסוף המאה ה-19
מטרות	<ul style="list-style-type: none"> • ביקשו לקדם את התרבות היהודית בגולה. • ביקשו להעניק לתרבות היהודית בגולה אופי (צביון) התואם את עקרונות תנועת ההשכלה: חשיבה רציונאלית וערכים אסתטיים.	<ul style="list-style-type: none"> • תחיית העברית כשפת דיבור היא תנאי לתקומה היהודית בארץ ישראל.
דרכי פעולה	<ul style="list-style-type: none"> • כתבו שירים וסיפורים בעברית. • הוציאו לאור עיתונים בעברית מודרנית (כמו "המגיד"). (בעיתונים אלו שילבו מילים מרבדים שונים של השפה ואף חידשו מילים).	<ul style="list-style-type: none"> • באמצעות מוסדות הלימוד. כלומר, שימוש בעברית כשפת הוראה במוסדות הלימוד.

- הערה – ההשוואה לא חייבת להיערך דווקא באמצעות טבלה.

ענה על אחת מן השאלות: 40 או 41.

40. בפסקה ח מתוארת "מלחמת השפות".

הסבר מושג זה על פי המאמר.

במבט לאחור, איזו מבין העמדות ב"מלחמת השפות" הייתה מוצדקת לדעתך?

בסס את קביעתך על המאמר. (5 נקודות)

או

41. בתאריך ה' באייר תשי"ח (1948) נחתמה מגילת העצמאות של מדינת ישראל. במגילה

689 מילים.

בטבלה שלפניך מוצגים נתונים על מקורן של המילים שבמגילה, לפי רובדי הלשון שלהן.

התפלגות המילים במגילת העצמאות, לפי רובדי הלשון השונים

מספר המילים	סה"כ המילים במגילה	המילים מספרות המקרא	המילים מספרות חז"ל	המילים מספרות ימי הביניים	חידושי ימינו
מספר המילים	689	465	107	26	91
אחוזים	100%	67%	15.5%	4%	13.5%

(מתוך ר' סיוון, על אובני לשון ימינו – סקרים ומחקרים, הוצאת רובינשטיין, 1976)

מהי המסקנה שאפשר להסיק מהטבלה בנוגע להשפעת רובדי הלשון השונים על השפה

העברית? הבא מהמאמר הוכחה לביסוס מסקנה זו. (5 נקודות)

פרק ו – הבעה

פרק ו – הבעה (12 נקודות)

42. מטלת סיכום

סכם את המאמר בהיקף של כ-10-12 שורות.

בסיכומך כתוב על התפתחותה של העברית כשפת דיבור לאורך התקופות.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

תשובה לשאלה מספר 40

המושג "מלחמת השפות" מתייחס למאבק על שפת ההוראה השלטת: עברית מול גרמנית. המאבק התחולל בין מורים ותלמידים התומכים בכך שההוראה תתקיים בשפה העברית לבין יהודים גרמנים מייסדי חברת "עזרה", שהעדיפו להשתמש בשפה הגרמנית (התרבותית יותר, לדעתם) לצורך הוראת מדעי הטבע.

במבט לאחור, העמדה של התומכים בשימוש בעברית כשפת ההוראה במוסדות הלימוד היא העמדה הצודקת.

ביסוס לכך ניתן למצוא בפסקה ח' במאמר: מלחמת השפות הפכה לסמל התחיה התרבותית והלאומית של עם ישראל בארצו; כתוצאה מהמאבק התגברה הקנאות לדיבור העברי. מספר שנים לאחר מכן הוקמה האוניברסיטה העברית בירושלים, שבה התקיימו כל השיעורים בכל המקצועות בעברית.

תשובה לשאלה מספר 41

המסקנה העולה מן הטבלה היא, שרובד הלשון המשפיע ביותר על השפה הוא הרובד המקראי.

הביסוס לכך מן הטבלה: 67% מהמילים המצויות במגילת העצמאות משתייך לרובד המקראי.

ההוכחה מן הטקסט: עפ"י הפסקה האחרונה במאמר (שורה 71-70): "מעניין לציין שמבין 1,000 המילים השכיחות ביותר בעברית של ימינו – מקורן של כ-800 מילים הוא במקרא".